

यस्मिन्निति दाक्ष्यं नित्योत्साहः सत्यमिति पाठेयथार्थभाषणं धृतिः वाङ्मनः कायानामवसादप्राप्तौ तदुत्तं भनार्थे यत्नविशेषो मनो धर्मः ज्ञानं शब्दतोर्थतश्च तपः स्वधर्मनिष्ठा शौचं बाह्यं नृजलादिजं आभ्यन्तरं भाव शुद्धिः दमो बाह्येन्द्रियनिग्रहशमो मनोनिग्रहः ध्रुवाणि विघ्नैरप्यबाध्यानि ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ इत्यारण्यके पर्वणि नैलकंठीये भारतभावदीपे अष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ ॥ ७ ॥

यस्मिन्दाक्ष्यं धृतिर्ज्ञानं तपः शौचं दमः शमः ॥ ध्रुवाणि पुरुषव्याघ्रे लोकपालसमेनृपे ॥ १० ॥ एवं रूपं नलं यो वै कामयेच्छ पितुं कले ॥ आत्मानं सशपेन्मूढो हन्यादात्मानमात्मना ॥ ११ ॥ एवं गुणं नलं यो वै कामयेच्छ पितुं कले ॥ रुच्छे स नरके मज्जेदगाधे विपुले हृदे ॥ एवमुक्त्वा कलिं देवाद्वापरं च दिवं ययुः ॥ १२ ॥ ततो गतेषु देवेषु कलिर्द्वापरमब्रवीत् ॥ संहर्तुं नोत्सहे कोपं नले वत्स्यामि द्वापर ॥ १३ ॥ भ्रंशयिष्यामि तं राज्यान् भैम्या सहरं स्यते ॥ त्वमप्यक्षान्समाविश्य साहाय्यं कर्तुमर्हसि ॥ १४ ॥ इति श्रीमहाभारते आरण्यके ० नलोपाख्यानप० कलिदेवसंवादे अष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

बृहदश्व उवाच ॥ एवं स समयं कृत्वा द्वापरेण कलिः सह ॥ आजगाम ततस्तत्र यत्र राजा स नैषधः ॥ १ ॥ स नित्यमंतरप्रेप्सुर्निषधेष्ववसच्चिरं ॥ अथास्य द्वादशे वर्षे ददर्श कलिरंतरं ॥ २ ॥ कृत्वामूत्रमुपस्पृश्य संध्यामन्वास्तनैषधः ॥ अकृत्वा पादयोः शौचं तत्रैनं कलिराविशत् ॥ ३ ॥ स समाविश्य च नलं समीपं पुष्करस्य च ॥ गत्वा पुष्करमाहेदमेहि दीव्यनलेन वै ॥ ४ ॥ अक्षयूतेन लंजे ताभवाहिसहितो मया ॥ निषधान्प्रतिपद्यस्व जित्वाराज्यं नलं नृपं ॥ ५ ॥ एवमुक्तस्तु कलिना पुष्करेण नलमभ्ययात् ॥ कलिश्चैव वृषो भूत्वा गवां पुष्करमभ्ययात् ॥ ६ ॥ आसाद्य तु नलं वीरं पुष्करः परवीरहा ॥ दीव्यावेत्यब्रवीद्वातावपेणेति मुहुर्मुहुः ॥ ७ ॥ न च क्षमेत तो राजा समाङ्गानं महामनाः ॥ वैदर्भ्याः प्रेक्षमाणायाः पणकालममन्यत ॥ ८ ॥ हिरण्यस्य सुवर्णस्य यानयुग्यस्य वाससां ॥ आविष्टः कलिना द्यूते जीयते स्म नलस्तदा ॥ ९ ॥ तमक्षमदसं मत्तं सुहृदां न तु कश्चन ॥ निवारणे भवच्छक्तो दीव्यमानमरिंदमं ॥ १० ॥ ततः पौरजनाः सर्वे मंत्रिभिः सह भारत ॥ राजानं द्रष्टुमागच्छन्निवारयितुमातुरं ॥ ११ ॥ ततः सूत उपागम्य दमयंत्यैव वेदयत् ॥ एष पौरजनो देवि द्वारितिष्ठति कार्यवान् ॥ १२ ॥ निवेद्य तां नैषधाय सर्वाः प्रकृतयः स्थिताः ॥ अमृष्यमाणा व्यसनं राज्ञो धर्मार्थदर्शिनः ॥ १३ ॥ ततः सावाप्य कलयावाचा दुःखेन कर्षिता ॥ उवाच नैषधं भैमीशो कोपहतचेतना ॥ १४ ॥

॥ २ ॥ अन्वास्त उपासितवान् सोस्तेस्मेति पाठे स उपास्तेस्मेत्यर्थः आर्षः संधिः ॥ ३ ॥ सः कलिः नलं समाविश्य रूपांतरेण पुष्करं चाब्रवीत् दीव्यद्यूतं कुरु ॥ ४ ॥ ५ ॥ साहाय्यमेवाह कलिश्चेति गवां वृषः अत्र गोशब्दोलक्षितलक्षणयाऽक्षशब्दवाच्येषु पाशेषु वर्तते वृषः श्रेष्ठः पाशः श्रेष्ठो भूत्वा ॥ ६ ॥ वृषेण अक्षमुख्येन ॥ ७ ॥ पणकालं द्यूतकालं ॥ ८ ॥ यानेषु युग्यं युगवहं रथादितस्य ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥

एवमिति समयसंकेतं ॥ १ ॥